

Art català medieval

Codi: 100530
Crèdits: 6

2024/2025

Titulació	Tipus	Curs
2500239 Història de l'Art	OT	3
2500239 Història de l'Art	OT	4

Professor/a de contacte

Nom: Anna Orriols Alsina

Correu electrònic: anna.orriols@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

- Coneixement de la història de l'art medieval a nivell general i nocions de la història de Catalunya a l'Edat Mitjana.
- Coneixement del català a nivell de lectura (a part d'anglès i francès -i si pot ser italià- que permetin usar adequadament la bibliografia i recursos en aquests idiomes).
- Actitud intel·lectual i nivell de cultura general propis d'una persona que, pel fet d'haver-se matriculat voluntàriament i conscientment a una carrera universitària, se sobrentén que té interès per a l'estudi i per a l'obtenció de nous coneixements.
- És absolutament indispensable que tant l'expressió oral com l'escrita siguin correctes en el contingut i en la forma, tal i com ha de ser exigible a qui hagi superat uns estudis de batxillerat i aspiri a un títol universitari, i sigui quina sigui la llengua utilitzada.

Objectius

El curs té per objectiu general l'adquisició d'un coneixement avançat de l'art català medieval.

- 1- Adquisició visió general d'aquest àmbit artístic en paral·lel al coneixement específic de les seves diverses manifestacions. Això ha de permetre assimilar el perfil i les particularitats de l'art d'aquesta època i territori per tal de poder identificar i valorar les obres que en van sorgir.
- 2- Comprendre i conèixer les fonamentals relacions entre art i context històric, religiós, social, econòmic, polític i cultural, així com les diverses funcions i lectures de l'obra d'art.
- 3- Conèixer i saber utilitzar convenientment la bibliografia pertinent i determinats recursos electrònics, en la mesura en què permeten ampliar els coneixements proporcionats a l'aula i buscar informació quan sigui necessari.
- 4- Consolidar el coneixement i l'ús d'un lèxic específic (que s'entén que haurà estat assimilat en cursos anteriors), que permeti la correcta lectura i descripció d'una obra, una tipologia o un tema iconogràfic.

Competències

Història de l'Art

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa
7. Coordinar equips de treball, desenvolupant habilitats de resolució de conflictes i presa de decisions
8. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
9. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
10. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
11. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
12. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
13. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.

Continguts

PROGRAMA

I- De l'antiguitat al gòtic en quatre casos.

1. D'Ègara a Terrassa. De catedral paleocristiana a parròquia medieval.
2. Catedral de Tarragona: del temple d'August al retaule de Santa Tecla
3. Girona: de la tomba de sant Feliu a la catedral gòtica.
4. Barcelona: de santa Maria de les Arenes a la cripta de la catedral.

II- Del romànic al gòtic en quatre temes.

- 1 - El monestir de Ripoll: les bíblies il·lustrades d'Oliba i la portalada.
- 2 - Obra profana: cicles pictòrics del primer gòtic; l'Atlas del 1375.
- 3 - La mort i el record: sepulcres i panteons. Reis, nobles, eclesiàstics i sants.

4 - El paper i la imatge de la dona en el romànic i el gòtic catalans. Comtesses, reines, abadeses i santes.

I- La primera part utilitza quatre casos (tots ells seus catedralícies) que seran abordats diacrònicament com a pretext per a tractar tot tipus de qüestions històrico-artístiques: topografia sacra; aspectes urbanístics; transformacions dels espais, els escenaris i els usos; tipologies arquitectòniques, escultòriques i mobiliàries (frontals, retaules, baldaquins); formats pictòrics (pintura mural, sobre taula) i tèxtils; objectes sumptuaris diversos; aspectes sociològics (comitència, artistes, documentació).

II - La segona consisteix en dos temes monogràfics que permetran parlar de manuscrits il·lustrats, d'escultura romànica, de programes, de models, de temes profans, d'iconografia funerària o de cartografia; i en dos temes transversals que afegiran als anteriors la dimensió social (poder; propaganda; gènere; devoció; recepció)

* L'ordre de les sessions es podria modificarsi convingués.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Desenvolupament del temari (classes magistrals)	50	2	3, 1, 2, 5, 13, 9, 10, 11, 4, 12
Metodologia i pautes per al treball	4	0,16	8, 6, 7
Seminari	6	0,24	8, 1, 2, 6, 13, 9, 10, 11, 4, 12
Tipus: Supervisades			
Treball	45	1,8	8, 6, 10, 4
Tipus: Autònomes			
Estudi (consolidació i ampliació, a partir de la bibliografia i els recursos, dels continguts explicats per la professora)	30	1,2	6, 13, 10
Lectura de textos indicats per la professora	15	0,6	

Desenvolupament del temari

- Es desenvoluparà el temari a nivell teòric en format de classe magistral, amb el complement pràctic de projeccions en power-point, lectura de textos o utilització puntual d'algun recurs electrònic. S'indicaran lectures que calgui fer i se n'aconsellaran d'altres.

- Seran ben vingudes les intervencions per part dels estudiants, en forma de preguntes, comentaris o aportació d'informació complementària i que puguin generar un debat o portar cap a altres aspectes relacionats amb el temari.

- Tota la informació relativa a lectures, tasques, calendari i activitats programades es proporcionarà a l'aula i/o a través del Campis Virtual / Moodle. Aquest darrer també es farà servir per a proporcionar material i per a avisar d'incidències que puguin afectar l'assignatura.

- Les tutories es reserven per a dubtes específics i particulars, deixant els d'interès col·lectiu per a les intervencions a l'aula. El correu electrònic s'utilitzarà només en situacions d'excepcionalitat que impedeixin justificadament la conversa presencial.

Altres activitats

a) Treball de curs

Es considera una activitat fonamental d'aprenentatge i pràctica metodològica. Les pautes per a la seva elaboració (estructura i metodologia) seran detalladament explicades en una sessió pràctica.

b) Seminari

S'impartirà un seminari relacionat amb qualsevol activitat externa que es realitzi durant el quadrimestre i que tingui a veure amb el contingut de l'assignatura (exposició, conferència o altre esdeveniment d'interès per a la matèria).

Eventualment, i sempre que fos possible, el seminari es podria vincular a una visita col·lectiva que s'acordés fer a un monument, un museu o una exposició temporal relacionada amb l'assignatura.

* es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen 1	35%	0	0	8, 3, 1, 2, 5, 13, 9, 10, 11, 4, 12
Examen 2	35%	0	0	8, 3, 1, 2, 5, 13, 9, 10, 11, 4, 12
Treball escrit	30%	0	0	8, 3, 1, 2, 5, 6, 13, 7, 9, 10, 11, 4, 12

Per a superar l'assignatura cal obtenir una qualificació no inferior a 5 punts sobre 10.

Es duran a terme les següents proves avaluables:

A) Dos exàmens parcials

Un a mig quadrimestre i l'altre al final, corresponents a la matèria impartida en cada part. Les dates es fixaran el primer dia de curs.

* La qualificació de cada examen constituirà un 35% de la nota final [70% en total], que se sumarà al 30% de la qualificació obtinguda amb el treball.

B) Un treball escrit:

Es plantejarà un exercici escrit que suposi un complement de l'assignatura, d'extensió limitada en la seva forma final però d'execució dilatada al llarg del curs, que impliqui la cerca i utilització de bibliografia i imatges i la correcta gestió de la informació.

L'estructura i metodologia del treball seran detalladament explicades en una sessió pràctica i es penjaran al Campus Virtual/Moodle, on també es farà constar la data de lliurament i, eventualment, la d'un guió previ a la seva redacció final.

El treball es lliurarà tant en pdf a través del campus virtual com en format imprès en la data que s'especificarà oportunament (i que serà abans de les vacances nadalenques).

* No s'acceptaran treballs realitzats espontàniament al marge dels criteris establerts ni els lliurats fora de termini.

* Es qualificaran amb un 0 els treballs total o parcialment plagiat i els que no siguin altra cosa que el resultat de traduccions automàtiques.

* La qualificació obtinguda en el treball constituirà un 30% de la nota final, que se sumarà al 70% que s'obtingui dels examens

Avaluació única

Constarà de dues activitats:

- un examen sobre la matèria impartida (70% de la nota final)
- el treball de curs (30% de la nota final)

Data: es fixarà una data única dins del període fixat per la Facultat per a la realització de les proves d'avaluació única (examen i lliurament del treball escrit).

Recuperació.

Es podrà repetir un examen exclusivament en els següents casos:

- si no es va poder fer en el seu moment (cal justificant)
- si la qualificació final obtinguda és suspesa amb una nota no inferior a 3,5.

* En cas de tenir suspesos tots dos parcials s'optarà a la recuperació del de nota més baixa.

* La data per a la recuperació la fixa la Facultat. No es farà cap canvi ni excepció a nivell particular. Si hi hagués algun canvi de data afectaria tot el grup i es faria saber oportunament.

* L'examen de recuperació tindrà la mateixa estructura que els parcials. L'extensió podria variar lleugerament.

* No hi ha recuperació per als treballs.

Criteris i observacions generals

* S'obindrà la qualificació de No avaluable sempre que no s'hagi realitzat més del 30% de les activitats d'avaluació.

* En el moment de fer públics els resultats de cada activitat avaluativa, s'informarà l'alumnat del procediment i data de revisió de les qualificacions.

* No es contempla la realització de cap tipus d'exercici de caràcter extraordinari destinat a incrementar el resultat final.

* No s'aprovarà cap exercici que no s'ajusti a una mínima correcció gramatical i ortogràfica (independentment de l'idioma utilitzat).

* En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0. Aquells actes d'avaluació en què hi hagi hagut irregularitats no seran recuperables.

Bibliografia

SELECCIÓ BIBLIOGRÀFICA (*)

Art de Catalunya- Ars Cataloniae, Xavier Barral i Altet (dir.), Edns. L'Isard, Barcelona 1997, 10 vols. (vols. 4, 6, 8 i 10 inclouen capítols relatius a l'art medieval)

Catalunya medieval, Generalitat de Catalunya / Lunweg, Barcelona 1992 [catàleg d'exposició].

Del romà al romànic. Història art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X, Enciclopèdia catalana, Barcelona 1999. [<https://www.enciclopedia.cat/del-roma-al-romanic>]

Catalunya a l'època carolíngia. Art i cultura abans del romànic (segles IX i X), J. Camps (dir.), MNAC, Barcelona 1999 [catàleg d'exposició].

Barral i Altet, Xavier, *L'art pre-romànic a Catalunya, segles IX-X*, Eds. 62, Barcelona 1981.

Junyent, Eduard, *L'arquitectura religiosa a Catalunya abans del romànic*, Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona-Montserrat 1983.

Dalmases, Núria de ; José i Pitarch, Antoni, *Els inicis i l'art romànic. S. IX-XII*, Barcelona 1986 (2a. ed., 1988).

Catalunya Romànica, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1984-1998, 27 vols. [en procés de digitalització: <https://www.enciclopedia.cat/catalunya-romantica>]

Español, Francesca; Yarza, Joaquín, *El romànic català*, Angle, Manresa-Barcelona 2007.

Castiñeiras, Manuel; Camps, Jordi, Duran-Porta, Joan, *El romànic a les col·leccions del MNAC*, MNAC, Barcelona 2008.

El romànic i la Mediterrània. Catalunya, Toulouse i Pisa. 1120-1180, M. Castiñeiras; J. Camps, I. Lorés (dir.), MNAC, Barcelona 2008 [catàleg d'exposició].

Barral i Altet, Xavier, *L'art romànic català a debat*, Eds. 62, Barcelona 2009.

L'art gòtic a Catalunya, Antoni Pladevall i Font (dir.), Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 2002-2009; 10 vols.

Dalmases, Núria de ; José i Pitarch, Antoni, *L'època del cister, s. XIII* (Història de l'art català II), Eds. 62, Barcelona 1985.

Dalmases, Núria de ; José i Pitarch, Antoni, *L'art gòtic, s. XIV-XV* (Història de l'art català III), Eds. 62, Barcelona 1984 [2a. ed. 1986].

Cathalonia. Arte gótico en los siglos XIV-XV, MNAC-Museo del Prado, Barcelona-Madrid 1997 [catàleg d'exposició].

Español Bertran, Francesca, *El gòtic català*, Angle Editorial, Manresa - Barcelona 2002.

Español Bertran, Francesca, *Els escenaris del rei. Art i monarquia a la corona d'Aragó*, Angle Editorial, Manresa 2001.

Cornudella, Rafael; Favà, Cèsar; Macías, Guadaira, *El gòtic a les col·leccions del MNAC*, MNAC, Barcelona 2011.

Catalunya 1400. El gòtic internacional, Rafael Cornudella (dir.), MNAC, Barcelona 2012.

Gudiol i Ricart, Josep; Alcolea i Blanch, Santiago, *Pintura gòtica catalana*, Polígrafa, Barcelona 1987.

Terés, M. Rosa (ed.), *Catalunya i l'Europa septentrional a l'entorn de 1400. Circulació de mestres, obres i models artístics*, Viella, Roma, 2016.

Bibliografia en línia

- BDHAH - Biblioteca Digital d'Història de l'Art Hispànic <https://bibliotequesbh.uab.cat/bdhah/>

(*) No s'inclouen estudis anteriors al 1980, monografies ni articles, que s'aniran citant oportunament al llarg del curs. En qualsevol cas, les obres de síntesi consignades en aquesta selecció inclouen abundant bibliografia sobre obres, artistes i temes específics.

RECURSOS ELECTRÒNICS (**)

- Patrimoni de la Generalitat de Catalunya www.patrimoni.gencat.cat

- Monestirs www.monestirs.cat (útil per la seva exhaustivitat i abundància d'imatges. Classificació geogràfica molt pràctica. Inclou la quasi totalitat d'establiments religiosos regulars -monestirs, canòniques, convents-)

- Art medieval www.artmedieval.net (nombroses imatges, classificades geogràficament)

- Índex *Magistri Cataloniae* (diccionari virtual d'artistes actius a Catalunya i als territoris de la seva influència entre els segles XI-XV) www.magistricaloniae.org/ca/indexmcat.html

Museus

- MNAC - Museu Nacional d'Art de Catalunya www.mnac.cat/

- MEV - Museu Episcopal de Vic www.museuepiscopalvic.com/

- MdL - Museu de Lleida Diocesà i Comarcal www.museudelleida.cat/

- MDCS - Museu Diocesà i Comarcal de Solsona <http://museu.bisbatsolsona.com>

- MDU - Museu Diocesà d'Urgell (La Seu d'Urgell) <https://www.museudiocesaurgell.org>

(**) es citaran al llarg del curs, si s'escau, altres recursos de tipus més específic o de recent aparició

Programari

No és necessari cap programari específic. Tot i ser improbable, si més endavant calgués es comunicaria oportunament.

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt